ב"ה, ערב שבת פרשת אמור תש"פ
גליון מס' 39

כי קרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

זה מבני עליה

בעקבות היקטפו בדמי ימיו של **שליח הרבי בהנובר, הרה"ח ר' בנימין וולף ז"ל:**
סקירה מיוחדת של **אימפריית השליחות בגרמניה** ומבט תקריב לפועלו

להזהיר גדולים על הקטנים
מסה מאת הגה"ח ר' יואל כהן

ואמרתם כה לחי

פרק מאלף אודות **הסתלקות כ"ק אדמו"ר האמצעי זי"ע** שהושוותה ליום הגדול בו עלתה נשמת רבי שמעון בר יוחאי בלהב השמימה

התוועדות מרוממת לל"ג בעומר עם הגה"ח ר' חיים שלום דייטש

'כי קרוב' מצורף לעיתון *בקהילה*
ונפוץ ברבבות עותקים בכל מוקדי הציבור החרדי בארץ

אמור

חובת ה'גדול' לפעול עם ה'קטן'

בתחילת פרשת אמור נאמר: "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו". על כפל הלשון "אמור... ואמרת" אומרת הגמרא (יבמות קיד,א): "אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים" (שיש להיזהר שגם ילדי הכהנים לא ייטמאו).

מבואר בגמרא שבשלושה מקומות התורה מלמדת את הדין "להזהיר גדולים על הקטנים": באיסור אכילת שקצים, באיסור אכילת דם ובאיסור טומאת כהנים. מדוע צריך ללמדנו דין זה בשלושת העניינים האלה? אומרת הגמרא: "וצריכי" - התורה צריכה לכתוב דין זה בכל שלושת המקומות, כי אי-אפשר ללמוד מאחד על השני (שכן בכל אחד מהם יש חומרה מיוחדת וכדומה). ומהם לומדים ב'צד השווה' על כל התורה כולה, שבכל העניינים שבתורה קיים הדין "להזהיר גדולים על הקטנים".

טענות של 'גדול'

דין זה, שה'גדולים' צריכים לחשוב ולדאוג גם על ה'קטנים', נוסף על פשטותו, המדבר על 'קטנים' בשנים - ילדים לפני בר-מצווה, שיש להיזהר שלא ייכשלו באיסור - הרי שהוא מבטא בדרך רמז גם עניין כללי בתורה: אדם שהוא 'גדול' בתורה ומצוות ויראת שמים צריך לחשוב ולדאוג על 'קטן' בתורה ומצוות.

ה'גדול' עלול לחשוב: הלוא הוא אדם 'גדול', ומדובר ב'גדול' באמת, בתורה וביראת שמים; אם כן למה לו להתעסק במחשבה ודאגה על ה'קטן'?

הטענה יכולה לבוא מצד שני שיקולים:

א. למה לו להשפיל את עצמו להתעסק עם 'קטן' בתורה ומצוות, בשעה שהוא יכול לנצל את הזמן לעצמו, ללמוד עוד דף גמרא ועוד מאמר חסידות, לעלות ולהתעלות מעלה מעלה בתורה ובעבודת ה'! למה הוא מחויב להקדיש מזמנו לטובת מחשבה והתעסקות עם ה'קטן'?

ב. גם אם כבר יכופף את עצמי לעסוק עם ה'קטן', מי יודע אם יוכל להשפיע עליו. הלוא הוא אדם 'קטן' ונחות, ומניין הביטחון שאפשר לפעול עליו?

הספק השני גופא (האם יש סיכוי להשפיע על ה'קטן') יכול לנבוע משלושה נימוקים, ולכן התורה כתבה את הדין "להזהיר גדולים על הקטנים" בשלושה מקומות - בטומאה, בשקצים ובדם - כדי לשלול את שלוש הטענות האלה.

שלושה ספקות

א. איסור אכילת דם:

בעניין אכילת דם מובא בספרי "ממה שנאמר 'חזק' אתה למד שהיו שטופים בדם לאכלו" (הובא ברש"י ראה יב,כג). היינו שזה היה דבר שאנשים אהבו מאוד לאכול והיו 'שטופים' בדם.

ה'גדול' עלול לחשוב: כאשר מדובר בסתם 'קטן', שרק עלול להיכשל לפעמים בדבר איסור - מובן שאפשר לפעול ולהשפיע עליו, אבל כאשר מדובר ב'קטן' השקוע כל-כך בתאוות העולם הזה עד שהוא 'שטוף' בהן, עבר ושנה ושילש וכו', וכך הוא חי את חייו שנים רבות - האם גם על אדם כזה אפשר להשפיע? האם גם איתו צריך לעסוק?

אומרת התורה: כן! גם כשמדובר באיסור דם, שהיו שטופים בו, גם בזה עומד בתוקפו הדין "להזהיר גדולים על הקטנים".

ב. איסור אכילת שקצים:

על אכילת שקצים נאמר ש"נפשו של אדם קצה בהם" (ראה הוריות יא,א. רש"י מכות כג,ב). אדם בטבעו מואס בהם. נמצא שאדם האוכל שקצים מוריד את עצמו מגדר אנושי.

עלול ה'גדול' לחשוב: כאשר מדובר על 'קטן' שחסר לו ביהדות, בלימוד התורה ובקיום המצוות, מובן שיש לדבר איתו ולעוררו על אמיתות היהדות, התורה והמצוות, ושאולי אפשר להשפיע עליו, אבל כאשר מדובר ב'קטן' האוכל שקצים, היינו שהבעיה שלו היא לא בענייני יהדות בלבד אלא הוא בכלל למטה מגדר אנושי, שהרי הוא עושה גם דברים שמצד אנושיות "נפשו של אדם קצה בהם", ואם כן הוא 'לא בן-אדם'. האם גם איתו יש לעסוק? האם גם עליו אפשר להשפיע?

אומרת התורה: כן! גם באיסור אכילת שקצים, ש"נפשו של אדם קצה בהם", חל הדין "להזהיר גדולים על הקטנים"!

בשני מקומות אלו מלמדת התורה צדדים שונים ביכולת ההשפעה של ה'גדולים' על ה'קטנים': באיסור אכילת שקצים - שאין להתחשב בגודל הפחיתות והמיאוס של האיסור, אף בדבר ש"נפשו של אדם קצה בהם", שהוא לא בגדר אנושי; ובאיסור אכילת דם - שאין להתרשם מהמידה שהאדם שקוע ו'שטוף' באיסור. תמיד יש חובה "להזהיר גדולים על הקטנים".

ג. איסור טומאת כהנים:

בעניין טומאה וטהרה כותב הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות: "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, והרי הן מכלל החוקים". טומאה וטהרה הם דברים שאי-אפשר לממשם בידיים או להסבירם בשכל, אלא זה דבר רוחני לחלוטין.

נשאלת השאלה: כאשר מדובר על עניינים שניתנים להבנה בשכל, מובן שאפשר לדבר עליהם עם אדם שני ולנסות להשפיע עליו, אבל כאשר מדובר בעניינים של אמונה, שאין להם מקום בשכל והם בגדר 'חוק', וה'קטן' אומר שהוא אינו מאמין - מה מקום יש לדבר איתו? הרי גם אני אינני מבין זאת בשכלי, אלא שאני מאמין, והלה טוען שאין הוא מאמין, אם כן מה יש לי לדבר איתו?

> כיצד? איך באמת אפשר להשפיע על יהודי בענייני אמונה בשעה שהוא טוען כי אינו מאמין? הרי הסברים שכליים לא יועילו כאן!

אומרת התורה (בפרשתנו): גם באיסור טומאת כהנים, בעניין שאין לו מקום בשכל וכולו אמונה, חל הדין "להזהיר גדולים על הקטנים"!

ואם נשאל: הכיצד? איך באמת אפשר להשפיע על יהודי בענייני אמונה בשעה שהוא טוען כי אינו מאמין? הרי הסברים שכליים לא יועילו כאן!

ההסבר הוא על-פי מה שכתב הרמב"ם (הלכות גירושין סוף פרק ב), שכל יהודי "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות". האמת היא שכל יהודי רוצה לעשות את רצון ה'. בעומק לבו יש בכל יהודי אמונה, כפי שהגמרא אומרת שיהודים הם "מאמינים בני מאמינים" (שבת צז,א). 'מאמין' זה 'תואר' ההולם כל יהודי! גם כשהוא טוען שהוא לא מאמין - האמת היא שהוא מאמין, אלא שנדמה לו שאינו מאמין.

אלא שעניין זה נמצא אצלו ב'גלות' ובהעלם גדול, וכאשר יהודי מדבר איתו על ענייני אמונה ב"דברים היוצאים מן הלב" - הדברים מעוררים אותו וחודרים בו! כשפועלים עם יהודי לקרבו לתורה ומצוות, אומרים לו אמרה יהודית ומעוררים אותו לקיים מצווה כלשהי, הדברים פועלים ומשפיעים בוודאות. ובפרט שציווי התורה "להזהיר גדולים על הקטנים" הוא עצמו גם נתינת כוח, שהפעולה ודאי תפעל את פעולתה.

המשך בעמוד 13

א חסידישע **פארבריינגען**

הרב חיים שלום דייטש, ראש כולל 'צמח צדק'

אשרינו מה טוב חלקנו בהילולא דבר יוחאי

מסגולותיו של יום ההילולא: באותו יום פוסקים בשמים כמותו • הצדיק שלא הסכים לברך בלי לקבל 1300 רובל ולאחר השקיעה כבר לא יכול היה לברך • אנשי הקהילה הגיעו עם האוכל אל ביתו של היהודי הסרבן, נכנסו פנימה וניגשו ליטול ידיים • מה היא נשמה ומה היא נשמה דנשמה • ואשרי העולים על ציונך ולומדים תמיד מאמריך

ל"ג בעומר אינו חג מהתורה, אפילו לא מדרבנן, ובכל זאת הפך ליום מיוחד מאוד, שהתפשט בכל מקהלות ישראל וכולם חוגגים ושמחים בו. ביום הזה כמו מרחף באוויר אורו של רבי שמעון בר יוחאי. במובן מסוים, ל"ג בעומר הוא מתן תורה של פנימיות התורה. הכרתי אישית מקובלים שהיו מקפידים לבוא למירון בל"ג בעומר והיו רוקדים ומפזזים.

מסופר על יהודי שלפני שלמד גמרא אמר לחברו 'אני הולך ללמוד נסתר', ולפני שלמד זוהר אמר: 'אני הולך ללמוד נגלה'. החבר לא הבין, הרי זה הפוך - גמרא זה הנגלה וזוהר זה הנסתר. והוא הסביר לו שבגמרא כל הסודות נמצאים אבל מכוסים, לכן זה הנסתר; ואילו בזוהר כל הסודות גלויים, לכן זה נגלה.

ובאמת, הסוד נמצא גם בזוהר וגם בחומש, אלא שבשביל לראות אותו צריך עיניים מיוחדות. משה רבנו גילה את חלק הנגלה בתורה, ורשב"י גילה את פנימיות התורה. למען האמת, משה רבנו מופיע גם בזוהר. בחלק שנקרא 'רעיא מהימנא', הרועה הנאמן, מסופר מה שמשה לימד את רשב"י. ובכל זאת, זה הגיע אלינו דרך רבי שמעון ולא ישירות ממשה.

עיקר גילוי הסוד שרשב"י מסר לנו מופיע ב'אידרא זוטא', שנאמר ביום ההסתלקות שלו. רבי שמעון אומר שבאותו היום הוא עומד לגלות את כל מה שכל חייו לא גילה, כדי שלא יגיע לעולם האמת עם בושה. ונשאלת השאלה, **אם הסודות הללו כל כך חשובים, למה הוא חיכה עד ליום ההסתלקות?**

בספר התניא מובא שביום האחרון לחיי האדם מתגלה באופן הכי מרוכז כל העבודה שהוא פעל ועשה. אדם חי שבעים-שמונים שנה, אבל אל היום הזה מתרכזים כל החיים, שם מופיעה התמצית הכי מזוקקת, ופנימיות עבודתו של האדם במשך ימי חייו מתעלה ומתגלה. כך שלא בטעות ולא במקרה את הסודות הטמירים ביותר גילה רבי שמעון בל"ג בעומר, אז זרח אורו כפי שלא זרח כל ימי חייו.

•

עוד דבר שמיוחד ליום ההסתלקות, הוא שביום ההילולא נפסק בשמים כמו בעל ההילולא.

יש סיפור על חסיד שלא זכה לילדים במשך שנים ארוכות והגיע לאדמו"ר הזקן בעל התניא בדמעות, בבקשה שיברך אותו. בעל התניא אמר שהוא לא יכול לברכו, אבל הורה לו לרוץ מהר אל הרה"ק רבי שלמה מקרלין, ואם הוא יברך אותו עוד באותו יום הוא וזוגתו יזכו בזש"ק.

היהודי הזדרז לנסוע, אך כשהגיע אליו אמר לו רבי שלמה: "אני מוכן לברך אותך, אך רק תמורת 1,300 רובל". זה היה סכום עצום והחסיד הלך לשאול את אשתו, שכמובן הסכימה. אבל עד שחזר לרבי שלמה כבר שקעה החמה, והרבי אמר לו: "מצטער, כבר איני יכול לברך אותך".

החסיד תמה מה נשתנה, והרבי גילה לו: "לפני כמה שנים ביזית תלמיד חכם, ועל פי דין תורה אין לכך כפרה. לכן גזרו עליך בשמים שלא יהיו לך ילדים. אבל לפי הרמב"ם מותר לפצות על פגיעה בתלמיד חכם בליטרת זהב, ששוויה היום בדיוק 1,300 רובל. ואף שהדבר לא נפסק להלכה, אתמול היה כ' טבת - יום הפטירה של הרמב"ם, ובאותו יום גם בשמים פסקו כמוהו והייתם יכולים להיוושע. אין ברירה, תחזור שוב בשנה הבאה". אך כעבור כמה חודשים כבר נסתלק רבי שלמה מקרלין לישיבה של מעלה.

•

את הפסוק "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" דורשים על ל"ג בעומר. דוד המלך מתפלל לה' שילמד אותו את נפלאות וסודות התורה. **כמו לאדם, גם לתורה יש ארבע דרגות: לבוש, גוף, נשמה ו'נשמה דנשמה'. סיפורי התורה הם הלבוש, ההלכה היא הגוף, הפנימיות היא הנשמה שבתורה** - 'רזין דאורייתא', **ויש עוד מדרגה שהיא 'רזין דרזין', סודי הסודות** - וזו הנשמה של נשמת התורה. ה"נפלאות מתורתך" שביקש דוד לראות הן שתי המדרגות - נשמת התורה והנשמה דנשמה.

מה ההבדל בין הנשמה לנשמה דנשמה? החלק הראשון של הנשמה הוא החלק היותר גשמי שלה, שהוא על פי טעם ודעת - שכל, מידות ואפילו מעשים. אבל יש חלק יותר פנימי, והוא מעל טעם ודעת. הוא זה שנותן כוח לנשמה.

כדי להבין מה זה נשמה דנשמה ואיך היא נותנת כוח, ניזכר בדברי הגמרא על הפסוק "נעשה ונשמע". הגמרא משווה בין האמירה של עם ישראל "נעשה ונשמע" לעץ תפוחים שמוציא פירות עוד לפני שיוצאים העלים. המהר"ל מבאר שבעץ התפוחים העיקר הוא כמובן הפרי, והעלים רק שומרים ומסייעים לעץ לגדול כדי שייתן פירות. באופן הרגיל, צריך את הטפל כדי להגיע לעיקר. קודם באים גזע, ענפים ועלים ורק אחר כך אפשר להגיע לפירות. כך גם בחיים, אם אדם רוצה לעשות משהו הוא צריך קודם כל ללמוד איך עושים זאת בצורה נכונה. אבל כשעם ישראל אמרו 'נעשה ונשמע', הם בעצם אמרו: אנחנו יכולים להגיע למעשה בלי הקדמות. למה? כי זה העצם שלנו. לגלות את העצם שלי זה להתחיל מהפרי, אחרי זה יגיעו העלים.

אם תשאל אדם בעל עיניים חיצוניות, הוא יגיד

המשך בעמוד 13

שליח הרבי בהנובר, הרה"ח ר' בנימין וולף ז"ל

חום יהודי בגרמניה הקפואה

העולם היהודי כולו הגיב בזעזוע עצום לנוכח פטירתו בדמי ימיו, של הרה"ח רבי בנימין וולף ז"ל, שליח הרבי בהנובר שבגרמניה, והוא בן מ"ג שנים • לכאב הגדול חברה התפעמות אין קץ אל מול החלטתם ההרואית של אלמנתו הרבנית תבדלחט"א וילדיה, שהודיעו לנגד עיניהם הקרועות מתדהמה של כלל השלוחים והחסידים כי רבי בנימין ייטמן בהנובר וכי הרבנית עם שמונת ילדיה יישארו במקום להמשיך את השליחות • בעקבות האסון - לפנינו סקירה מרתקת על התחייה המפתיעה של יהדות גרמניה בבתי הכנסת ומוסדות התורה בידי 27 רבני חב"ד ובני משפחותיהם הפזורים ברחבי המדינה • חסידי אשכנז

הרב לוי יצחק הולצמן

שנים אחדות לאחר מלחמת העולם השנייה עלה בדעתם של יהודים בעלי לב ורגש ליזום תקנה עבור כלל ישראל - שכל משפחה יהודית תציב בליל הסדר כיסא נוסף ריק לצד השולחן הערוך, על מנת להעלות על ראש שמחתנו את זכר מיליוני היהודים שנספו בשואה האיומה. כאשר העלו את ההצעה בפני הרבי, השיב שהרעיון חיובי בהחלט, אך אם כבר מעמידים כיסא נוסף בליל הסדר - מדוע יהיה ריק? מוטב להושיב לשולחן החג יהודי נוסף שמעולם לא חגג את הפסח כהלכתו.

סיפור כזה הולם היטב את פועלם הייחודי של שלוחי הרבי במדינת גרמניה, שאינם מניחים לה לאותה ארץ ארורה שקלגסיה שפכו דם יהודי כמים לשמש כמוזיאון מאובן לייהדות שהייתה ונכחדה, אלא מפיחים רוח חיים בעצמות היבשות של היהודים המתגוררים בה ומאירים את המקום האפל והחשוך ביותר באור התורה והיהדות.

במשך 40 שנה הייתה גרמניה שוממת. יהודים שרגש יהודי מפעם בקרבם נרתעו ממגורים בארץ איומה זו, ואלו שהתגוררו בה נזקקו לעשות זאת מחמת פרנסתם. מר ווילי‌אם שטרן, יהודי מלומד תושב שווייץ שנהג לתרגם את שיחות הרבי לשפה הגרמנית, נכנס פעם אל הרבי ל'יחידות' לאחר שביצע שליחות עבורו בגרמניה. במהלך השיחה אמר לו הרבי: "עליך לדאוג לכך שגרמניה תיעשה מקום תורה". "כיצד אפשר לעשות זאת?", התפלא הלה, "הלא גרמניה היא מדבר רוחני". והרבי השיבו: "הלא גם התורה ניתנה במדבר".

"בשבועות ובחודשים הראשונים היה קשה לשמוע את השפה הנוקשה, וכאשר הייתי רואה אדם זקן ברחוב הייתה צפה מאליה המחשבה המצמררת 'מהו החלק שהוא נטל בשואה'

טיפין טיפין החל הרבי להפיץ את אור היהדות בין יהודי גרמניה באותם הימים. מרבית הפעולות התנהלו דרך 'השליח הנודד', הרה"ח הרב אברהם יצחק גליק ז"ל שפעל ברחבי אירופה ולעיתים אף נסע לפעילויות חשאיות ועלומות במדינות הגוש הקומוניסטי, ונהנה מגישה והשפעה על ראשי מדינות וערים בהיותו איש עסקים מצליח, דבר שסייע לו להקים במקומות אלו מוסדות חינוך ומקוואות טהרה, ולייסד קווי אספקת מוצרים כשרים ומוצרי יהדות אף לפינות נידחות.

לפני 32 שנה, לבקשת הקהילות היהודיות בגרמניה, החל הרב גליק להסדיר את כהונתם של שלוחים קבועים בערי גרמניה, תחילה במינכן ובפרנקפורט בהן היו קהילות מבוססות. לימים - עם נפילת חומת ברלין והגירת מאות אלפי יהודי ברית המועצות לגרמניה, התעצמה מלאכת הפצת היהדות בגרמניה בניצוחם של רבני חב"ד, עד שכיום פועלים 27 רבנים ובני משפחותיהם ב-16 ערים ברחבי המדינה. ברלין, נירנברג, הנובר, פוטסדאם ועוד. קהילות יהודיות מפוארות הולכות ונבנות בכל אותם מקומות שרק אזכור שמם מעורר חלחלה היסטורית. "האם יש ניצחון גדול מזה על הצורר הנאצי?", הגדיר זאת נאמנה אחד השלוחים.

מפגש בלתי אמצעי

צרור התבטאויות מופלא של הרבי סימן את הקץ שעתיד להתרחש על אותו מסך ברזל, אותה חומת בטון עצומה שחצצה בין מערב גרמניה האירופאי לבין מזרח גרמניה הקומוניסטי.

עיתונאית יהודייה בשם איירין רונגה, שהתגוררה בצד המזרחי של ברלין ועסקה בענייני הקהילה היהודית, מתארת את ביקורה בחצר הרבי בניו יורק בשנת תשמ"ט: "הרבי פנה אליי ואמר: עלייך להיות בקשר עם מר גלינסקי על הפעולות שאת עושה. שאלתי את הרבי בפליאה: אבל מר גלינסקי הוא ראש הקהילה של מערב ברלין

מימין לשמאל, שורה ראשונה: הרב מרדכי מנדלסון, **קרלסרוהה** • הרב חיים ברכהן, **דיסלדורף** • הרב יוסף הבלין, **פרנקפורט** • הרב שניאור זלמן הלוי גורביץ, **פרנקפורט** • הרב משה קוטלרסקי, מרכז לענייני חינוך • הרב ישראל דיסקין, **מינכן** • הרב יהודה טייכטל, **ברלין** • הרב שלמה ביסטריצקי, **המבורג** • הרב מנחם מענדל שטראקס, **קלן**

שורה שניה: • הרב אליעזר חיטריק, **נירנברג** • הרב בנימין וולף ע"ה, **הנובר** • הרב שמואל סגל, **ברלין** • הרב שמואל אהרונוב, **אסן** • הרב לוי יצחק חפר, **דיסלדורף** • הרב מנחם מענדל הלוי גורביץ', **אופנבך** • הרב שניאור הבלין, **דרזדן** • הרב שמואל הבלין, **המבורג** • הרב מנחם וילנקין, **דורטמונד** • הרב יצחק מענדל ווגנר, **קרפלד** • הרב שניאור טרבניק, **אולם** • הרב מענדל קוטלרסקי

שורה עליונה: • הרב בער רבינוביץ, **באד הומברג** • הרב לוי פרידמן, **מינכן** • הרב יוסף גרוזמן, **אאכן** • הרב יעקב גיטלה, **פרייבורג** • הרב יוחנן גורדון, **מינכן** • הרב שמעון מורואייב, **דיסלדורף** • הרב אברהם גולבצ'וב, **ברלין** • הרב משה מנדלסון, **פרנקפורט** • הרב דוד גבירץ, **ברלין**

ואילו אני גרה במזרח. והרבי השיב נחרצות: דברים עומדים להשתנות בקרוב בצורה משמעותית ועלייך להיות מוכנה". חודשים ספורים אחר כך נפלה חומת ברלין בניגוד גמור לכל התחזיות והציפיות.

כך גם ר' פייבל קוגן, מפעילי היהדות הנמרצים בברלין, היה מגיע לחצר הרבי מדי שנה בחודש החגים ומקבל פרוסת 'לעקאח' (עוגת דבש) לברכה עבור מערב ברלין. אך בחודש תשרי תש"נ, העניק לו הרבי פרוסות רבות מלוא ידיו והוסיף "דאס איז פאר גאנץ ברלין" (זהו עבור כל ברלין). כחודש לאחר מכן, בי"א בחשוון תש"נ, התמוטטה אותה חומה שהפרידה עשרות שנים בין שני חלקי המדינה.

באותם ימים מנתה קהילת יהודי גרמניה עשרות אלפים בלבד, כאשר רובם יוצאי מחנות העקורים בני יהדות פולין והונגריה. עם התפוררות ברית המועצות, פתחה ממשלת גרמניה את שערי המדינה בפני היהודים, ויהודים רבים ממדינות הגוש הקומוניסטי ניצלו את ההזדמנות והיגרו אליה, כאשר המדינה מכוונת אותם לערים שונות במטרה מוצהרת לשחזר ולהקים על תילן את הקהילות שאבדו. כיום קהילת יהודי גרמניה היא השלישית בגודלה באירופה, ומתגוררים בה כרבע מיליון יהודים.

אחת החוויות הקשות אותן מתארים השלוחים בגרמניה, היא המפגש הבלתי אמצעי עם אנשים שניתן לדמיין בנקל את מעורבותם בשואה. עבור השלוחים שרבים מהם אף בנים ונכדים לניצולי שואה, הייתה זו תחושה קשה מנשוא. הרב יוסף ירחמיאל הבלין, אב"ד וראש ישיבת פרנקפורט המעטירה, מתאר את התחושות המעורבות האופפות את השלוחים בגרמניה:

"בשבועות ובחודשים הראשונים היה קשה לשמוע את השפה הנוקשה, וכאשר הייתי רואה אדם זקן ברחוב הייתה צפה מאליה המחשבה המצמררת 'מהו החלק שהוא נטל בשואה'. אך מהר מאוד הבנתי שכך אי אפשר לעבוד; בכדי למלא את השליחות שהוטלה עלינו, צריכים להניח את הרגשות הללו בצד ולהתרכז בעשייה התורנית ובהשפעה על יהודי המקום מתוך שמחה ובחיות, כדרכם של חסידים.

"יש לציין שדווקא הביטחון האישי במדינה זו טוב מאוד יחסית למדינות אירופאיות אחרות, שכן ניתן להיות סמוך ובטוח שהממשלה תעשה כל שביכולתה כדי להגן על היהודים ותפעל בחומרה נגד גילויי אנטישמיות. אם כי במקומות מסוימים בשנים האחרונות ישנן תקריות בלתי נעימות, דבר שתלוי בעיקר באזרחים הזרים". כוונתו כמובן למהגרים המוסלמים ששוטפים את גרמניה בשנים האחרונות ובעיקר מאז פרצה מלחמת האזרחים בסוריה, שמביאים עמם שנאת ישראל מבית ולא תמיד עולה ביד השלטונות לרסנה.

תסיסה בקהילה מאופקת

האופי ה"ייקי" של המקום מזמן מטבע הדברים אתגרים רבים לשליחות החב"דית בגרמניה, כאשר הרבנים השלוחים נדרשים ליצוק את הלהט החסידי פורץ גבולות הזמן והמקום לתוך מסגרת מסודרת ומקובעת ואף 'מרובעת'.

הרב הבלין נזכר באפיזודה אופיינית הממחישה זאת: "כשהוחלט להקים את הישיבה בפרנקפורט, התקיימה אסיפה עם ראש הקהילה

חובת האדם בעולמו

דברי הרה"ג ר' יצחק מאיר שטרנבוך שליט"א, מראשי ישיבת מיר בירושלים, על 'שיחת מוסר' מפתיעה ששמע מהשליח הרב בנימין וולף ז"ל מהנובר שנפטר בדמי ימיו

בתקופת חג הפורים לפני שלוש עשרה שנה, ליוויתי את - להבחל"ח - הבחור הצדיק יעקב פרלמוטר ז"ל בנסיעה לניתוח ראש מורכב בידי מומחה עולמי בבית הרפואה בעיר הנובר שבגרמניה. זו לא הייתה חוויה נעימה כלל, שכן המקום אינו סימפטי ליהודים, וכמה פעמים אף נשמעו כלפיי קריאות גנאי ואיומים. אך קרן אור הפציעה בדמותו של הרב בנימין וולף, שליח הרבי מליובאוויטש במקום, שסייע לנו בכל הדרוש ודאג לנו לאוכל ביתי כשר.

כך יצא לנו לשבת ולשוחח כמה פעמים והתפעלתי מהמאמצים האדירים שמשקיע בשליחותו: הגיע עם בני משפחתו למדבר שממה ממש, בלי בית הכנסת וכלי קודש, לקח לידו ספר טלפונים ופשוט החל לאתר יהודים בדרך לא דרך, עד שעלה בידו לקבוע עשרות שיעורי תורה שממלאים את יומו, למד את השפה הרוסית כדי ללמוד עם יוצאי ברית המועצות, לאחר מכן אסף ילדים כדי ללמד אותם פסוקי תורה, ובלילה מוסר שיעורים מעמיקים לסטודנטים, וכך כל היום וכל הלילה עוסק בקירוב יהודים לחיי תורה ומצוות.

לפני נסיעתי חזרה לארץ הקודש, לא התאפקתי ושאלתי את הרב וולף את השאלה הנזעקת מאליה:

"התרשמתי מכישרונותיך הרבים", אמרתי לו, "ונראה שהיית יכול להצליח מאוד בחיים, הן בגשמיות בתור אדם שמונח בדבר שעוסק בו עד הסוף, מכיר שפות ויודע כיצד להתחבר לאנשים, וכל זה מתוך נעימות וחביבות יתרה, והן ברוחניות - יכולת להקים מוסד תורני לתפארת, ישיבה או חדר, במקום תורני נורמלי.

"כיצד אתה יכול לחיות כאן, בתוככי שממה רוחנית שכזו, בלי לפגוש את המשפחה המורחבת כמעט אף פעם, למעט אחת בשנה בכנס השלוחים בניו יורק? איך אפשר לגור במקום בו צריך לנסוע שעתיים כדי להגיע למקווה, להביא אוכל כשר ממדינות אחרות וממרחקים עצומים, והילדים אפילו אינם לומדים עם חברים בכיתה מסודרת אלא דרך המחשב, הרי אלו חיים קשים ובלתי נתפסים!"

ר' בנימין הביט בי בתמיהה גדולה, והגיב: "ר' יצחק מאיר, אינני מבין את השאלה שלך!"

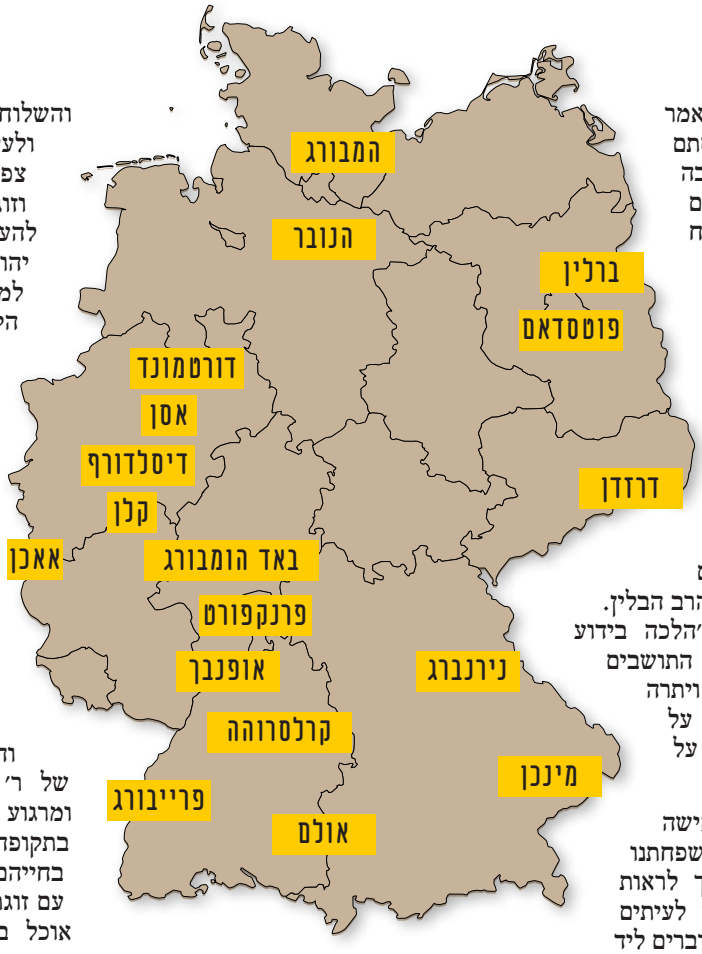
"הרי לא שאלתי שאלה מוזרה", עניתי, "זו שאלה פשוטה מאוד! לא זו בלבד שאתם חיים בקשיים רוחניים, אלא גם בגשמיות מדובר במסירות נפש כפשוטה, כאשר פרנסתכם אינה באה בנקל כלל ואתם חיים בדוחק. כל זאת מבלי להזכיר את האנטישמיות והאיום המתמיד עליכם, כאשר המשטרה שומרת עליכם 24 שעות ביממה ומצלמות אבטחה מקיפות את כל המקום... לשם מה לחיות בצורה כה קשה ולא נוחה?"

"ר' איצ'ה מאיר", זעק ר' בנימין, "אתה יודע למה אני כאן? בגלל ש'יתגדל ויתקדש שמיה רבא'! כדי ש'יתגדל ויתקדש שמיה רבא'". כך חזר וזעק, וזעקה זו נחרתה בזכרוני לעד. "יש יהודים פה בגרמניה שלא יודעים שישנו ה' אחד ושמו אחד, והתפקיד שלנו בעולם הוא ליצור מצב שיתגדל ויתקדש שמיה רבא".

אין לתאר את ה'ציור' בו נאמרו הדברים, בכזו פשטות ואמונה חיה, ומתוך תמימות ונקיות אמיתית. ר' בנימין כמו אמר לי: וכי אני מחפש 'שטעלע' וזקוק לכבוד ולהצלחה בחיים? האם אני זקוק להתעלות בעצמי ברוחניות?

אשריי שזכיתי לראות מחזה כזה של יהודי עם ערכים קדושים ומכוונים, צועק באמונה פשוטה מהו תפקידו עלי אדמות.

אינני חסיד חב"ד, אבל יש לי הכרת הטוב עצומה לר' בנימין ז"ל שהלך לעולמו לפני כמה ימים. ב'שיחת מוסר' בת רגעים ספורים, חינך אותי מבחינה מסוימת להבין את תפקיד וחובת האדם בעולמו. פעמים רבות התבוננתי באותה שיחה קצרה שחדרה היטב בעצמותיי, כיצד על יהודי לזכור שתפקידו בעולם לגדל ולקדש שמיה רבא.

ורבנים נוספים, ובסוף הפגישה אמר ראש הקהילה: ובכן, מן הסתם התוכנית היא להקים את הישיבה בעוד שלוש שנים? הוא נדהם לשמוע שהישיבה אמורה להיפתח בעוד שבועיים או חודש".

בניגוד לתחושות האישיות המלוות את השלוחים במגוריהם בגרמניה, הסביבה מתייחסת אליהם לרוב בכבוד ובעידוד. "היחס מצד הממשלה לקהילות היהודיות ולפועלם של בתי חב"ד הוא כמובן יחס של כבוד, הם מעוניינים שהיהדות תשוב ותפרח ועושים כל שביכולתם לשם כך", אומר הרב הבלין. "גם ברחוב הגרמני, אם כי 'הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב', אך רוב התושבים יודעים לכבד לפחות כלפי חוץ, ויתרה מכך רבים חשים נקיפות מצפון על ההיסטוריה וממילא מברכים על התחייה היהודית בארצם.

"הנה רק השבוע עברה אישה גרמניה ליד ביתנו וראתה את משפחתנו והתבטאה: 'אני שמחה כל כך לראות יהודים שחיים כאן שוב', וכך לעיתים מזומנות ניתן לשמוע אנשים שעוברים ליד בתי כנסת ומתרגשים לראות אותם פעילים.

"לאחרונה בכמה ערים קיימו בתי חב"ד טקס הכנסת ספר תורה ברוב עם. המשטרה סגרה את הכביש לכבוד השמחה הגדולה, וזה מחזה שאינו מקובל באירופה בכלל ובגרמניה בפרט. אין לתאר את תחושת הגאווה היהודית וקידוש השם שחשו כל המשתתפים ברגעים אלו, בעודם רוקדים עם ספר התורה תחת החופה, לעיני כל התושבים".

הקשיים שמערימה התרבות המודרנית־ליברלית על קיום ההלכה לא פוסחים על גרמניה. לפני כעשור ניתנה פסיקה משפטית לאסור על קיום מצוות ברית מילה, ואף נפתחה חקירה בעקבות קיום ברית מילה לאחר מכן. אך לאחר מאבקים ממושכים העביר הפרלמנט הגרמני ברוב מוחץ חוק המתיר את קיום המצווה על כל פרטיה בלי הגבלות.

"לאחרונה בכמה ערים קיימו בתי חב"ד טקס הכנסת ספר תורה ברוב עם. המשטרה סגרה את הכביש לכבוד השמחה הגדולה, וזה מחזה שאינו מקובל באירופה בכלל ובגרמניה בפרט. אין לתאר את תחושת הגאווה היהודית וקידוש השם"

לבנימין אמר

צל שחור משחור הוטל בימים האחרונים על אורה של יהדות גרמניה עם פטירתו בחטף של הרה"ח רבי בנימין וולף ז"ל, שליח הרבי לעיר הנובר שבגרמניה, שנספה בדמי ימיו לאחר מחלה קצרה והותיר אלמנה ושמונה יתומים רכים. האבל הכבד שהורגש בכל תפוצות ישראל, אופף בייחוד את בני קהילתו, משפחתו וחבריו, שמתארים את דמותו המופתית ואת מסירותו לקרב כל יהודי לאבינו שבשמים.

אופי הקהילה היהודית בהנובר מייצג את רוב הקהילות בגרמניה. רובה מורכב מיהודים יוצאי ברית המועצות ממעמד הביניים או הנמוך. התרומות אינן זורמות בשפע לבתי חב"ד, והשלוחים מתנהלים בדוחק ולעיתים מקבלים עזרה בלתי צפויה מעבר לים. ר' בנימין וזוגתו לא נתנו לעובדות אלו להעיב על מאמציהם לעורר יהודים לתשובה שלמה, וכך למשל הפך מטבח ביתם הקטן לכתובת למזון כשר למהדרין, כאשר מאות היהודים המבקרים בתערוכות הרכש בהנובר לא מעלים על דעתם לעתים כמה טרחה ומאמץ אישי משקיעים השלוחים במזון הנשלח אליהם.

בהנובר קיים מרכז רפואי עולמי לניתוחי מוח, אליו נאלצים להגיע לעיתים גם יהודים יראים ושלמים מארץ הקודש והתפוצות. דמותו הקורנת של ר' בנימין העניקה השראה ומרגוע לאורחים אלו המצויים בתקופה קשה ומדאיגה ביותר בחייהם, בעודו מסייע להם יחד עם זוגתו הרבנית תחי', במשלוחי אוכל ביתי כשר ושאר הצרכים הגשמיים והרוחניים, משמיע 'וואטס תורני מרתק או מעניק עצה טובה, ובעיקר – מטה אוזן קשבת לאחיו המצויים בצרה. הרה"ג רבי יצחק מאיר שטרנבוך, מראשי ישיבת מיר, תיאר בימים אלו מפגש כזה שהתקיים לפני יותר מעשור והותיר את חותמו עליו (ראו תיבה).

"ארבעים שנה חייתי עם ר' בנימין, מהלימודים ב'חדר' בקריית מלאכי ועד לשליחות המשותפת בגרמניה", מספר ידידו הרב יוסף ירחמיאל הבלין, "על גבי תכונותיו האצילות עלתה והתבלטה המסירות העצומה שאפיינה אותו. כל חייו היו קודש להפצת היהדות והחסידות, ומידת אהבת ישראל שלו ורגישותו לזולת גרמו לו להתמסר כליל לכל אחד מבני קהילתו והבאים בגבולו, להאזין ולסייע להם בגשמיות וברוחניות. בביקורינו התכופים בהנובר הייתי נפעם בכל פעם מחדש ממחזה זה.

"בעירנו פרנקפורט מתגורר זוג בעלי תשובה שגילו את המאור שבתורה דרכו, והנהגתם היא מופת חי שמעיד על הדרך בה ר' בנימין היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. הבעל הוא איש תמים וירא שמים, איש עסקים מצליח. לא זו בלבד שר' בנימין העלה אותו על דרך התורה והמצוות, אלא נטע בו 'הנחות' חסידותיות בלתי מתפשרות. כך למשל מדי שבת מברכים, בה תיקן כ"ק אדמו"ר הריי"ץ זי"ע לומר את כל התהילים בהשכמה, הוא קם בשעה חמש לפנות בוקר לומר את כל התהילים, שכן בקושי יודע הוא לקרוא 'עברי' ואמירת המילים אורכת לו ארבע-חמש שעות".

במסירותו לזולת עסק ר' בנימין לא רק עם אנשי מעלה, אלא אף עם יהודים שעליהם נאמר שכל מעלתם היא רק היותם "בריות"

של הקב"ה. בעת ה'שבעה' חשף אביו הרה"ח ר' מנחם וולף, מנהל הוצאת הספרים קה"ת בארץ הקודש, סיפור מרטיט שמעיד על כך:

"לפני כמה שנים חייג אליי בני לקראת חג החנוכה וביקש שאקנה חנוכייה מכסף אותה אביא לכתובת מסוימת בעיר אשקלון לידיו של יהודי. הוא אמר שאם אותו יהודי יבקש הדרכה כיצד להדליק את נרות החנוכה – אתן לו, ואם לא – אעניק לו את החנוכייה בחינוך ובברכה. הכתובת המדוברת הייתה של מגרש מכוניות רחב ידיים הממוקם באזור הישן של אשקלון. נסעתי לשם, ומיד בראותי את היהודי המדובר, הבחנתי כי הוא אדם מחוספס שלא מצטיין בעדינות יתרה בלשון המעטה.

"כאשר פגשתי אותו, אמר לי במילים ספורות: 'אין לך מושג מה בנך עשה למעני'. הדבר עורר את סקרנותי וכששוחחתי שוב עם בני, סיפר לי במה דברים אמורים: שנתיים קודם לכן פנו אליו מהקונסוליה הישראלית בגרמניה והודיעו לו שבכלא המקומי יושב אסיר מישראל, וכעת משעברו כמה חודשים למאסרו ניתן לבקרו, ולכן הם פונים אל הרב בכדי שיבקרו אם הוא מעוניין בכך, כפי שנהג לעשות תדיר במקרים כאלו.

"הוא כמובן נסע אל הכלא ולאחר שנבדק שלא הביא עמו דבר אסור ניתנה לו הכניסה. כאשר נפגשו, הציג בני את עצמו כאיש חב"ד שתפקידו לבקר אסירים ולסייע להם בכל עניין. אך הלה הגיב: 'לפני שאתה ממשיך, אמור לי מי סיפר לך שאני נמצא פה ולמה באת?'. מתברר שהוא יהודי יוצא רוסיה שהעולם התחתון לא היה זר לו, והיה משוכנע שבני נשלח כדי להפלילו במשפט. בני השיב: 'הגעתי הנה רק כדי לעזור. אם תרצה לשמוע מגילה בפורים ולאכול מצות בפסח, אני כאן לכל סיוע שתזדקק לו', אך הלה השיב שאינו מעוניין בשום דבר.

"חלפו כמה שבועות ובני הגיע שוב לבקרו לקראת חג הפסח, הביא עמו הגדה ומצות ומאכלים כשרים לפסח, והלה הגיב בחריפות: 'מעשיך נראים לי מוזרים מאוד, הרי אינך מכיר אותי ומדוע אתה מגיע לכאן שוב'. בני השאיר לו את הדברים ואמר לו: 'מחרתיים בלילה חל חג הפסח; אם תרצה – תשתמש בזה ותקיים את מצוות החג'.

"כך חזרה ונשנתה התרחשות זו, כאשר בני מגיע ובידיו חבילה עבור אותו יהודי וממריץ אותו להיעזר בו, ואילו היהודי מפגין חשדנות מופלגת. כעבור חצי שנה, כאשר כבר החל לרחוש אמון לבני ולהעריך את היושר והתמימות שלו, סיפר לו שהוא יושב במאסר בחשד לרצח של גרמני. 'למרות שאינני עוסק במעשים מהסוג הזה, קשרו את שמי למקרה ונגזר עליי מאסר. אם התרשמותי נכונה ואכן אתה מגיע לכאן רק בכוונה תמימה לעזור ולסייע לי, כאשר אצא מכאן אתמוך בך ביד רחבה'.

הלה הגיב בחריפות: "מעשיך נראים לי מוזרים מאוד, הרי אינך מכיר אותי ומדוע אתה מגיע לכאן שוב". הרב וולף השאיר לו את הדברים ואמר לו: "מחרתיים בלילה חל חג הפסח; אם תרצה - תשתמש בזה ותקיים את מצוות החג"

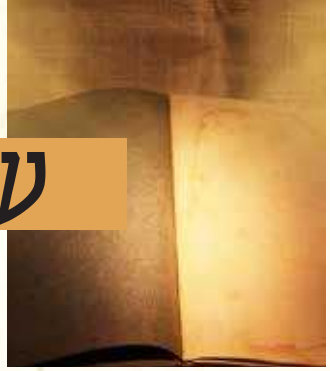
"כעבור חצי שנה קיבל שחרור על תנאי ונאסרה עליו היציאה מגרמניה עד לסיום המשפט. בהיותו בהנובר החל להגיע בקביעות לביתו של בני, לשבת ולשוחח, והערכתו לבני לצד התעניינותו ביהדות הלכה וגברה. לבסוף זוכה במשפט מכל וכל וחזר לארץ ישראל. כעבור יומיים הפקיד בחשבונו של בני סכום כסף גדול שסייע לו מאוד במשך תקופה, וכאשר שוחחו הסביר לבני: 'נתתי זאת לאור הערכתי הרבה לתמימות והיושר שלך, לכך שבאת לסייע לאסיר כמותי בלי שום נגיעה פרטית, רק כדי לעזור לי בגשמיות וברוחניות'. החנוכייה אותה נשלחתי להביא לו הייתה בעצם הבעת תודתו של בני ר' בנימין על התרומה".

בליל שבת קודש פרשת תזריע-מצורע, עלה ר' בנימין בסערה השמימה, והוא בן מ"ג שנים בלבד. ארונו נטמן בבית העלמין היהודי של הנובר, סמוך ונראה לצאן מרעיתו. זאת לאחר שבתעצומות נפש החליטה אלמנתו הרבנית תחי' להישאר עם ילדיה בעיר ולהמשיך את מפעלם הכביר בהחייאת רוח התורה והיהדות.

ראוי לציין כי הרבנית וולף היא בת למשפחת גרינברג, שכל בניה ובנותיה מכהנים כשלוחים בארבע כנפות הארץ ואשר כתבה מיוחדת אודותיהם פורסמה בעבר ב'כי קרוב'. החלטתה ההרואית הולמת את רוח השליחות חסרת הפשרות שעליה גדלה כל השנים, כמטרת על עילאית החלה על כל יחיד בעולמו, בכל רגע נתון: לתקן עולם במלכות ש-ד-י. ■

הרב בנימין וולף ז"ל עם נערים יהודיים מהנובר ליד הכותל המערבי

שבעה רועים

על רגעיו האחרונים בעלמא הדין של **כ"ק אדמו"ר האמצעי, הרה"ק רבי דובער זצוק"ל** (ביום ט' כסלו תקפ"ח, בו מלאו לו נ"ד שנים, מיום ליום), דרש הרבי כי הם דומים להפליא לרגעי עלותו בלהב אש השמימה של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע • לפנינו קטעים נבחרים של הפרק המתאר את הסתלקותו מתוך הסדרה 'שבעה רועים' המגישה את תולדות אדמו"רי חב"ד-ליובאוויטש בשפה שווה לכל נפש, מאת **בנימין ליפקין** ויאיר ויינשטוק • זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה דִּין רִיקָא וּבַר רֵיקָא

אשכבתיה דרבי כהסתלקות רשב"י

כשהגיעה בשורת שחרורו של כ"ק אדמו"ר האמצעי, הרה"ק רבי דובער זי"ע, מן המאסר בו היה שרוי בגין הלשנה (ואשר כל דברי ימיה נסקרים בנפרד בספר ולא הובאו הנה, מפאת קוצר היריעה) עסק רבנו באמירת דברי תורה עמוקים, במאמרי 'אתה אחד', והיה זה בשעת המנחה. למחרת - ביום ראשון בשבת, יצא מן הבית בדרכו למעון קדשו בליובאוויטש (רשימת היומן). כאשר הגיעה בשורת הגאולה באמצע אמירת התורה, הפסיק רבנו מאמירתו וקרא בקול: "שא! מאכט פלאץ, דער טאטע איז דא" (הס, פנו מקום, אבא נמצא כאן). המקום היה לחרדת אלוקים (בר קודש, עמוד 22, בהערה).

מן הנכון לציין שקיימת חלופת גרסאות לגבי שנת הגאולה והמאסר, אי בשנת תקפ"ו או בשנת תקפ"ז (וראו באריכות בפרק המבוא של ספר מאסר וגאולת אדמו"ר האמצעי). כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע היה מסיק שהגאולה היתה בשנת תקפ"ז וביאר שלכן יום הגאולה, י' בכסלו, לא נחגג כמו י"ט בכסלו, כי אם בזעיר אנפין יותר, מאחר ולשנה הבאה - ביום השנה הראשון ליום הגאולה - כבר לא היה רבנו האמצעי בזה העולם (רשימת היומן, כ"ק אדמו"ר זי"ע).

מאותה שנה ואילך נקבע יום עשרה בכסלו, יום השחרור והגאולה, כיום שמחה בו אין אומרים תחנון. והיו החסידים (ועודם) מתקבצים בזה היום למשתה ולשמחה בלגימה המקרבת את הלבבות, מתוך מאמרי חסידות והגיוני דעת.

המלשינים אשר ביקשו לשלוח יד בצדיק לא נוכו. מן השמים הענישו אותם כבר בזה העולם. המלשין מוויטבסק שהיה רב הטבחים ברקיחת העלילה, הפך מגביר חשוב ואיש נכבד לעני מרוד המתגולל בשכרותו יומם ולילה. כאשר היו החסידים חוגגים את יום עשרה בכסלו במשתה ובשמחה, היה הוא מתגולל אל בתי החסידים ומבקש מהם: "הלא בזכותי יש לכם את החג הלזה. הבו לי שכרי", והיו הם משקים אותו בכוסות יי"ש לרוויה עד שהמשיך להתגולל בשכרותו... אכן, הוא בא על שכרו (בית רבי, פרק חמישי).

המחלה חזרה

חזר רבנו לליובאוויטש, אבל לא זמן רב נמשכה ישיבתו שם. בעצם לא זמן רב עוד נמשכה ישיבתו בעולם הגשמי.

למרות שחרורו של רבנו, התיק המשפטי עדיין לא נסגר אלא נשלח לדיון בבית המשפט העליון בפטרבורג, שם היו השופטים עתידים להכריע סופית בדינו של איש האלוקים. בימות הקיץ תקפ"ז הגיעה לרבנו שמועה שהתיק הפלילי לא מבשר טובות וישנה היתכנות גבוהה שייקחוהו למעצר במבצר האימתני בפטרבורג. הצעד והדאגה החלו את רבנו שהיה חלוש מזג, והמחלה בה חלה לפני תקופת זמן, שבה לקונן בתוכו, מתישה את כוחו ומייסרת את גופו הטהור (בית רבי, פרק שישי).

באותו קיץ יצא רבנו לבקר ב'קאלאניעס' שב'מאלא-רוסיא' (אוקראינה), היו אלה שדות הקולחוז שהעניקה הממשלה - בשתדלנותו של רבנו - לאיכרים יהודים, למען יעבדו את האדמה ויוכלו להתפרנס כיאות. ובאותו קיץ גם הפציעה גזירת הקנטוניסטים ואימה רבה וחשוכה האפילה על יהודי רוסיה הצארית. הגזירה החדשה צבטה את ליבו של רבנו והכאיבה לו

כשיפוד מלובן. כאשר אם יהודייה דפקה על חדר אכסנייתו של רבנו וצווחה בבכי תמרורים: "עזור לי רבי! עזור! חטפו את בני יחידי מחמל נפשי!" הכבידה סאת היגון על לבבו והמחלה התגברה אצלו מאד-מאד, התגברות שלא נחלשה עד אחרית ימיו (רשימות דברים).

רמזים מרטיטים בהאדיטש

כאשר הוגדשה צרת המכאוב והתלאה, הועיד רבנו פניו לעבר האדיטש - מקום מנוחתו של אביו, רבנו הזקן. ברם, מתחילת הנסיעה הורגשה מידת הדין החופפת על הפמליה. רבנו נמנע אז מאמירת דברי-אלוקים-חיים, שלא כדרכו, ואף לא רצה שיתקבצו אליו אנשים רבים בנסיעה זו. לצד זאת היו מניעות שונות שליוו את המסע כולו, מניעות של רוגז ומידת הדין.

כך, פעם אחר פעם כשאחז רבנו קולמוסו בידו על מנת לכתוב דברות קודש, נפל הקולמוס מידו, מה שהיווה אות שמיימי בידי רבנו שמידת הדין מתוחה.

במהלך הדרך והשהייה בהאדיטש, רמז רבנו פעם אחר פעם על כך שהוא מתכונן להיאסף אל אבותיו ולעזוב את העולם הגשמי. הוא גם התבטא: "מתיירא אנכי משנת תקפ"ח הנכנסת ובאה. גזירות רעות חופפות על שנה זו".

"אצל אדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מיו"ט המצוינים. אז היו רואים מופתים רבים. רובם היו בנוגע לזרע של קיימא. ובכל השנה כולה מצפים היו ל"ג בעומר"

גם זאת ביטאו שפתי קדשו: "אבי מורי נשמתו עדן, היה בן חמישים וארבע כאשר לקחוהו בפעם השנייה לפטרבורג ומן השמים הניחו בידו לבחור אם לסבול ייסורים או להסתלק מן העולם. הוא בירר את הייסורים ונשאר בחיים. דומה שאת האופן השני, של ההסתלקות, הוא הניח בידי". ואכן, רבנו הסתלק באותה שנה, לאחר מלאת לו חמישים וארבע שנות חיים.

בהאדיטש עשה רבנו את הימים הנוראים של שנת תקפ"ח. חסידים רבים התקבצו לפניו, בבית-המדרש הסמוך לציונו הקדוש של רבנו הזקן, שם דרש רבנו האמצעי לפניהם בדברי תורה היוקדים כלבת אש שפרצה בהר סיני העשן כולו.

באחד מאותם ימים, לאחר השתטחות ארוכה על הציון הקדוש, יצא רבנו מן האוהל ופניו מאירות ושוחקות. בהפטירו: "פעלתי אצל אבי מורי נשמתו עדן, שיפטור אותי מהרבנות". החסידים ששהו סביבו סברו שכוונתו לכך שסוף-סוף ימלא משאלת ליבו ויעלה לארץ-הקודש, וכך ייפטר מן הרבנות; לכן התחננו לפניו לבל ייטוש הצאן בגולה, אולם רבנו השיבם: "הלא יש עמכם את חתני הגאון רבי מנחם מענדל שיחיה (הוא ניהו מרנא ה'צמח צדק' זי"ע) אשר יהיה לכם לרועה נאמן". ואיש לא הבין שכאשר רבנו משיח על התפטרות מעול הרבנות, הוא מתכוון למשהו אחר לגמרי, עצוב וממרר נפש (בית רבי, פרק שישי).

נוסח פדיון הנפש שהגיש רבנו האמצעי על ציון קדשו של רבנו הזקן באותה תקופה, היה:

"אנא אור ישראל נרו וקדושו. בקש נא רחמים בעד מעט קהל עדת ישראל, שיפקוד קל אלוקי הרוחות איש אשר יצא לפניהם ואשר יביאם, יהיה איך שיהיה" (שם, הערה ג. ספר התולדות, פרק ההסתלקות).

ימים אחרונים בניעז'ין

כאשר יצא רבנו מהאדיטש, לשוב אל מעון קדשו אשר בליובאוויטש, הוא חנה בעיר ניעז"ין שבפלך צ'רניגוב. בשהותו בניעז"ין גבר עליו חוליו עד שבלתי אפשרי היה להמשיך הלאה בנסיעה. רופאים ידועי שם הוזעקו לניעז"ין, כולם בדקוהו, מצאו שהוא חולה אך לא הצליחו לאתר את מקור חוליו. מסתורית היתה מחלתו של רבנו. בהעדר דיאגנוזה מדויקת, רשמו הרופאים לרבנו סממני מרפא שונים שיחזקו את גופו הטהור במתי מעט, ככל האפשר. הרופאים לא התירו לרבנו להתאמץ ואף אסרו עליו את חמדת נפשו: אמירת דברות קודש, מאמרים, המכונים בעגה החב"דית דברי אלוקים חיים. גזירה זו קשתה על רבנו עוד יותר מהחולי עצמו והוא הגיב למשמעה: "קצתי בחיי".

כל-כך נחלש רבנו, שדי היה בנגיעה בעלמא שנגעו בו, על מנת להביאו לידי עילפון. לשם כך השתמשו הרופאים בסממנים חריפים שהצליחו להשיב את רוחו של רבנו כל אימת ונפל בחלשות (בית רבי, פרק שישי).

עדות מאותה תקופה מספרת על רופא שהסיק לאחר שבדק את גופו הטהור של רבנו: "לדעתי מחלתו של הרבי נובעת מכך שהוא משתוקק לדבר מסוים שכלל אינו בעולם" (רשימות דברים, ח"ב עמ' סג מה שהגיב לו רבנו בחכמתא).

הגיע חודש כסלו, שבוע לפני ההסתלקות, ותשישותו של רבנו גברה. רבנו שכב כמי שאין עוד קורטוב של חיות בעצמותיו. הרופאים הגיעו לבקרו וכאשר ראו בחולשתו שמקרבת אותו לשערי הסתלקות, נענה אחד הרופאים לחבריו: "ראו דבר פלא. הצדיק שוכב כעת כאילו כבר אינו בין החיים. אם נבקש מעמו להגיד דברות קודש, תראו שהוא מתגבר כלביא בחרדת קודש ובחיות טהורה".

כאשר אך שמע רבנו את הדברים, התרומם תכף ממקום משכבו ופניו הפכו להבים. הוא ביקש שיכינו לו כיסא לשבת. מהר מאד התקבצו

ציונו של כ"ק אדמו"ר האמצעי זי"ע בעיר ניעז'ין

למקום המוני חסידים ורבנו פתח ואמר: "אגלה לכם עתה חדשות אשר לא גיליתי בכל ימי חלדי" – – –

באותו רגע נשמט כובעו של אחד הנוכחים שעמד על הספסל הסמוך לרבנו ונפל על ראש רבנו. בראותו כן, נענה רבנו, למורת רוח החסידים: "נראה שמן השמים לא רוצים שאגלה סודות התורה שרציתי לומר לפניכם" ותכף פנה רבנו לומר מאמר על מה שצריכים ללמוד לעבודת ה' מהצרה החדשה שניחתה על ראשי עם קדוש - צרת הקנטוניסטים (תוכן דברות הקודש מופיע במאמרי אדמו"ר האמצעי - קונטרסים, עמוד רסג ואילך).

אתא ובא יום ח' בכסלו. רבנו התחזק מעט ורצה לכתוב דברות טוהר אודות ימי החנוכה הקרבים, אולם במהרה נמלך ואמר: "העולם כולו שרוי בצער ואני אתענג בכתיבה זו?". זנח את הקסת שבין אצבעותיו. כעבור זמן מה פנה רבנו אל החסידים שהקיפוהו גם סבבוהו וביקש מהם ללכת איש לביתו, לשתות משקה ולטבול במימי השמחה.

שאלו החסידים: "הלא עוד יומיים ביום עשרה בכסלו, יום גאולתו של רבנו, נגיל ונשיש. נגילה ונשמחה בו. ומה לנו כי נקדים לשמוח היום?". אך רבנו פטרם לשלום באומרו: "אף על פי כן, כדבריי עשו. ואנכי אשב ללמוד משניות טהרות בדבקות ואתענג מעט מזיו התורה". נפנו החסידים לבתיהם ורבנו התיישב ללמוד משניות מסדר טהרות (בית רבי, פרק שישי). לפי עדות שונה, למד אז רבנו משניות שבסדר קדשים, והורה לחסידים לשמוח מאחר ושמחה ממתיקה את הדינים (יגדיל תורה, חוברת סח, עמ' נג).

שכיב נפשיה דרבי

אתא ובא ליל ההסתלקות, אור לט' בכסלו, אשר הוא גופא יום הולדתו. רבנו התעלף ונחלש ביותר ורוחו הושבה על ידי סממנים רפואיים חריפים. כאשר באחת ההתעלפויות נדמה היה שאי אפשר להשיב את רוחו יותר, קם במקום קול צווחה נוראה ולפתע פקח רבנו את עיניו ופניו מחייכות.

שאלוהו: "וכי לא שמע רבנו את קול הזעקה הגדולה?"

השיב בנימה מעולם האצילות: "קול אחר שמעתי. קול נשגב הקורא ואומר: מה צריכה נשמה כזו להיות עוד בעולם הזה?" (בית רבי, פרק שישי).

בחצות הלילה, כשאיש לא היה לפני רבנו, הגיע אחד החסידים לראות בשלומו ומצא את רבנו שוכב כאשר שמיכה עבה מכסה את כל גופו וקול מחריד יוצא מפה קדשו. היטה אוזן ושמע את רבנו אומר בהתלהבות שלא מעלמא הדין: "בידך הקדושה והטהורה, הנני מוסר נפשי, רוחי ונשמתי!".

כך שוב ושוב. כשהרגיש רבנו שמאן-דהו נמצא בחדר, שאל לזהותו ולאחר מכן ביקש ממנו לאסוף אליו מהרה את קהל אנשי שלומנו, על מנת להיפרד מהם באמירת דברי-אלוקים-חיים (מגדל עוז, אשכבתיה דרבי).

כשהגיעו הכל, ביקש רבנו שילבישוהו כתונת צחורה, לבש לבנים והתעטף בלבנים והיה מראה פניו כמלאך ה' צבאות. אדמימות נוראה פשתה על פניו ושמחה רבה שרתה בסביבתו. התחיל רבנו לדבר טוב על עם סגולה, להמליץ מליצה ישרה אודות בני ישראל המסורים לבוראם, מהדרים במצוות ובמעשים טובים ובייחוד במצוות הצדקה, כשהם מוריקים את כיסיהם למרות שאין להם. כך עורר רבנו רחמים על בני ישראל משך שעה ארוכה.

ההיכל הלך והתמלא ורבנו התכונן לאמירת דברי-אלוקים-חיים בפעם האחרונה בחיי חיותו עלי אדמות. טרם פתיחת דיבורו באש לבנה, ביקש רבנו מאחד הנוכחים לשמור עליו בעינא פקיחא: "אם אתנמנם תוך כדי דיבר ואמירה, גע בי עד שאתעורר".

שלוש פעמים דרש רבנו באותו הלילה. פעמיים דרש על הכתוב 'אחרי ה' תלכו' ופעם אחת על הכתוב 'זכר רב טובך'. במהלך הדברים אף הוכיח רבנו בפרוטרוט את תלמידיו הקרובים שהיו לפניו והראה להם את הדרך הישרה אשר יברחו לעצמם בעבודת ה' (פרט זה מופיע ברשימות שבסוף ספר 'נתיב רש"י' על מסכת שבת). הדברים נאמרו בהתלהבות יתרה, כשמפעם לפעם שואל רבנו אם כבר האיר השחר. קרוב לעלות השחר סיים רבנו את הדרוש באלו התיבות: "כי עמך מקור חיים, מחיי החיים".

במילים נשגבות אלה יצאה נשמתו בטהרה. ביום בו מלאו לו חמישים וארבע שנים, מיום ליום, כעניין שנאמר אצל משה רבנו 'מספר ימיך אמלא' - הקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום (בית רבי, שם).

הסתלקות פלאית

נפלא להביט בתיבותיו נוטפות המור של בן רבנו, הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע, המתאר את ההסתלקות הפלאית והנשגבה:

"והחל לדרוש דברים עתיקים ונפלאים, עד שהגיע לפסוק כי עמך מקור חיים, חיי החיים, לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים, עד ששתככו מילוהי ונפשו שבה למקומה בגנזי מרומים" (בהקדמה לספרו של רבנו האמצעי 'תורת חיים'; אגרות קודש אדמו"ר האמצעי, נספח 34).

לאחר הסתלקותו של רבנו, ישב חתנו, רבנו הצמח-צדק, שבעת ימי אבלות ואף התפלל לפני העמוד ואמר קדיש יתום לכל אורך התפילות. ולא רק במניין התפילה שלו, אלא אף ביתר המניינים הרבים שהתפללו במקום, היה רבנו הצמח-צדק נכנס ואומר קדיש יתום.

מי שהעיד על כך היה הרה"ח ר' פרץ, שנכח במקום, והוסיף לספר:

באחד מימי האבלות, לאחר אמירת קדיש, נעצר הצמח-צדק טרם חזר למקום מושבו, ואמר: "הסתלקות שכזו, כמו רבנו, לא היתה מאז הסתלקותו של רבי שמעון בן יוחאי... לגביו הכל שווה, הוא ממשיך לומר חסידות בגן עדן ונשמות קדושות מקשיבות לדבריו".

ור' פרץ הדגיש שנראה היה שרבנו הצמח-צדק השיג השגתו זו בשעת אמירת הקדיש לטובת נשמתו הנשגבה של חותנו, רבנו האמצעי (מגדל עוז אות צו. תורת שלום עמ' 83).

ואף כ"ק אדמו"ר זי"ע השווה תחת אחד השיחים את הסתלקות רבנו האמצעי להסתלקותו של רשב"י, כי הסתלקותו באמירת 'כי עמך מקור חיים', מזכירה את ההסתלקות של בר יוחאי, כמובא באדרא-רבה. והוסיף לציין שכל ימיו היתה לרבנו האמצעי שייכות רבה עם ל"ג בעומר, הילולא דאדוננו בר יוחאי, כאשר ביום זה היה פועל מופתים רבים בהתגלות (תורת מנחם).

וכה כתב כ"ק אדמו"ר זי"ע (היום יום, ל"ג בעומר, להלן בתרגום חופשי מיידיש, מתוך רשימת היומן): "אצל אדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מיו"ט המצוינים. יוצאים היו אל השדה, אם כי לא נטל ידיו אולם נוהג היה לשתות יי"ש, חרף האיסור שחל עליו מחמת הבריאות. אז היו רואים מופתים רבים. רובם היו בנוגע לזרע של קיימא. ובכל השנה כולה מצפים היו לל"ג בעומר".

ציון המצוינת

בו ביום נטמן רבנו בבית העלמין בניעז'ין ובמהרה בנו על ציונו הטהור אוהל.

אדהכי והכי, בכ"א בכסלו של אותה שנה, ימים אחדים לאחר ההסתלקות, הגיעה השמועה מפטרבורג שהמשפט הושלם ורבנו יצא זכאי בדינו. מה שהיווה בשורה גם לדור ההמשך של נשיאי חב"ד, כאשר השופטים התירו להמשיך ולקחת דמי מעמדות מעת החסידים די בכל אתר ואתר.

לא חלף זמן רב עד שנודע ציונו של רבנו כמקום בו אפשר לפעול ישועות רבות. סיפורי המופת רבים מספור. סיפורים רבים אף מספרים על התגלותו של רבנו האמצעי למיוחדים מבין משתטחי ציונו הטהור.

לימים, כאשר התפרצה מחלת הקדחת והכתה ביהודי ניעז'ין, התפרסם בעיר שכל חולה אשר נוטל מעט מהעפר המכסה את הציון הקדוש וצורר בחלוקו, מיד נרפא מחוליו (סיפורים נוראים, אות מב).

כאשר פרצה שריפה באוהל ובנו, הרה"ק רבי נחום זי"ע, נכנס להציל את ספר-התורה שהיה במקום, נגלה אליו אביו, רבנו האמצעי, והגיש לו את ספר-התורה בזרועותיו (ליקוטי סיפורים, עמ' קמו).

המשך מעמוד 2

אספקלריה

מאת הגה"ח הרב **יואל נהן** שליט"א

'להזהיר' ולהאיר

כל הנ"ל הוא שלושה פרטים בשאלה השנייה שעלולה להתעורר אצל ה'גדול' – בעניין הספק אם יצליח לפעול על ה'קטן'.

ובאשר לשאלה הראשונה – למה לו, ה'גדול' בתורה ובעבודת ה', להשפיל את עצמו לדרגה נמוכה כזו לעסוק עם 'קטן' – התשובה טמונה בדרך רמז בלשון חז"ל "להזהיר גדולים על הקטנים". "להזהיר" הוא גם מלשון זוהר, אור! (זה אחד הטעמים שספר הזוהר הקדוש נקרא 'זוהר', המורה על עניין של הארה וזריחה).

על המשנה "והוי זהיר במצווה קלה כבחמורה" (אבות ב,א), פירש הבעש"ט "פירוש זהיר מלשון והמשכילים יזהירו, רוצה לומר, הנשמה תזהיר ותאיר ממצווה קלה כבחמורה" (צוואת הריב"ש סימן א). היינו שכל ההבדל בין מצווה 'קלה' למצווה 'חמורה' הוא רק בחיצוניותה, ואילו כאשר מאיר האור האלוקי של המצווה – אין הבדל בין מצווה קלה לחמורה.

וכך בעניננו, בנוגע לישראל, "להזהיר גדולים על הקטנים": ההבדל בין יהודי 'גדול' ל'קטן' הוא רק בחיצוניות, אבל כאשר מאיר האור אין הבדל ביניהם.

הביאור בזה:

נאמר בזוהר "קוב"ה אורייתא וישראל, וכל חד – דרגא על דרגא סתים וגליא" (זח"ג עג,א). גם בישראל יש 'סתים וגליא', הצד הגלוי והצד הפנימי, הנסתר. ה'גליא' של ישראל הם הדברים הגלויים שניתנים למדידה, ובהם יש הבחנה בין 'גדול' ו'קטן'. אחד למדן גדול מחברו, ירא שמים יותר מחברו וכו'. אבל ה'סתים' של ישראל הוא 'נקודת היהדות', פנימיות הנשמה של יהודי, הקשורה בקב"ה. בזה לא ניתן להגביל ולהגדיר את הדברים שבהם מתבטאת ההתקשרות. זה 'אור' המאיר, ו'אור' אינו ניתן למדידה!

בלשון הקבלה מבואר ההבדל בין 'אור' ל'כלי'. ה'כלי' מגביל את האור בצורה ובהגדרה מסוימת, ובזה יש כלים גדולים ויש קטנים. ואילו 'אור' הוא אין סופי, בלתי-מוגבל.

וכך בעניננו: ה'אור' של יהודי הוא נקודת היהדות, ההתקשרות הפנימית של יהודי לקב"ה, שמעל לכל הגדרה והגבלה. אלא שלא תמיד ה'אור' מאיר. גם אצל אדם 'גדול' בתורה וביראת שמים ובעבודת ה' – מה שרואים ומרגישים אלו הפרטים המוגדרים, ה'כלים' שבעבודת ה', אבל ה'אור', ההתקשרות הפנימית עם הקב"ה שלמעלה מהגבלה – לא תמיד הוא מאיר.

אומרת הגמרא: אם אתה רוצה שיהיה 'להזהיר', שיאיר ויזרח האור הפנימי של הנשמה – הרי זה על-ידי התמסרות של ה'גדולים' עם ה'קטנים'! כל זמן שה'גדול' מחזיק את עצמו לנעלה ומובדל כשהוא לעצמו, נפרד מה'קטן', פירושו של דבר שהוא עדיין מוגבל ב'ציור' הייחודי והמוגבל שלו – ה'גדלות' שלו בתורה ויראת שמים וכדומה – אבל עדיין לא מאיר אצלו ה'אור' של פנימיות הנשמה, שהוא בלתי-מוגבל.

אבל כשהוא יוצא ממציאותו ומה'ציור' שלו ומתעסק עם יהודי 'קטן' – בזה מתחילה להאיר ולזהור נקודת היהדות שמבחינתה אין הבדל בין יהודי אחד לשני.

וזוהי הוראת חז"ל "להזהיר גדולים על הקטנים":

אומרים ל'גדול': אתה טוען שההתעסקות עם ה'קטן' היא ירידה בעבורך; התשובה היא – להפך, זוהי עלייה! על-ידי שאתה יוצא מעצמך ופועל עם יהודי שני, אף-על-פי שהוא 'קטן' ממך – על-ידי זה מתחיל 'להזהיר' ולהאיר האור של הנשמה.

וכמאמר חז"ל על הפסוק "רש ואיש תככים נפגשו – מאיר עיני שניהם ה'" (משלי כט,יג) – "בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואמר פרנסני" (תמורה טז,א). והרי "אין עשיר אלא בדעת ואין עני אלא בדעת" (ראה כתובות סח,א). בעניין של 'דעת' אכן יש ביניהם הבדל; זה 'עשיר' בדעת וזה 'עני' בדעת. אבל כאשר העשיר מתבטל ויוצא מה'ציור' שלו ועוסק עם העני – הרי אז "מאיר עיני שניהם ה'", ואז ישנו ה'להזהיר' – הזוהר והאור.

(על-פי לקוטי שיחות כרך ב, עמוד 679. כרך ז, עמוד 147 – אוצר לקוטי שיחות ויקרא, שיחה ג לפרשת אמור)

המשך מעמוד 3

א חסידישע פארבריינגען

שיהודי הוא כמו כל אדם בעולם – יש לו גוף, רגשות ומוח, ויש לו משהו נוסף והוא הנשמה. הוא אוכל ושותה כמו גוי, הולך לעבודה כמו גוי, אולי אפילו למד באוניברסיטה כמו גוי, ובנוסף לכך הוא גם לומד תורה ומקיים מצוות כמו יהודי. אך האמת הפנימית היא שהתורה והמצוות הן לא דבר נוסף אלא חלק בלתי נפרד מיהודי.

עם ישראל אומר קודם כל "נעשה", מגיעים לפירות, לעצם הקשר עם ה', ורק אחר כך לומדים ומבינים את העומק שלהם. קודם כל מתחילים עם הנשמה דנשמה, ורק אז מגיעים לנשמה, ולא בסדר הרגיל. ומכאן שהנשמה דנשמה היא זו שנותנת כוח לנשמה הרגילה.

כך גם התורה – מה שגילה רשב"י כל חייו הוא בבחינת נשמה, ומה שגילה ביום הסתלקותו הוא בבחינת נשמה דנשמה של התורה. וזה מה שנותן את הכוח לכל פנימיות התורה שמתגלה בזוהר, במדרשים וכמובן בתורת החסידות. דוד המלך ביקש "גל עיני ואביטה נפלאות" – שאזכה לראות גם את הנשמה דנשמה, שאבין את כוונת המצוות ואת כל הרבדים השונים של התורה.

•

אבל כאן מתעוררת שאלה מעניינת: הרי הנפלאות הן מכוסות ונעלמות לא רק מדוד המלך אלא מכולם. והסיבה שאנחנו לא רואים את הנפלאות שבתורה היא לא רק בגלל שיש בעיה בעיניים שלנו, אלא בגלל שכך טבע הקדוש ברוך הוא בתורה. הוא נתן לנו תורה נגלית, והשאיר את פנימיות התורה בהעלם שלמעלה מגילוי. **וההעלם יישאר כזה בגלל שזו מהותו, ולא בגלל שאנחנו לא יכולים לתפוס אותו בעיניים שלנו.** דוד מבקש על עצמו, שייפתחו לו העיניים, אבל הבעיה איננה שדוד לא מבין אלא שפנימיות התורה מכוסה מעצם היותה. אז מה יש כאן לבקש?

הרבי ציטט על כך מדרש שעליו חזר פעמים רבות מספור: עד מתן תורה, היה הפסק בין העולמות העליונים והתחתונים. ואילו במתן תורה הקדוש ברוך הוא שבר את המחיצה. "וירד ה' על הר סיני". מעכשיו, "עליונים ירדו למטה ותחתונים יעלו למעלה". אצל הרבי זה היה מדרש עיקרי ביותר, מכיוון שהוא אומר שאנחנו לא סתם 'לומדים' תורה אלא לומדים את ה' ממש.

נכון, שלחו לנו תגבורת כאן למטה, אבל המטרה היא שאנחנו נעלה למעלה. **כשהייתי ילד, נהגו בקהילה של בית הכנסת שלנו לערוך סעודת מלווה מלכה כל פעם בבית אחר, וכל אחד היה מביא משהו. אבל איש אחד לא היה** מארח אף פעם, וגם לא היה מגיע לבתים של אחרים. פעם אחר פעם שלחו לקרוא לו, אבל זה לא עזר. בסוף החליטו לעשות מעשה – יום אחד כולם הכינו הכל, אחד הביא חלות, אחד הביא דגים, ועשרים איש דפקו אצלו בבית. "שלום... כולם מוזמנים ליטול ידיים". רצו שהאיש הזה יתחיל להגיע, וההתחלה הייתה להגיע אליו. באותו אופן, הקדוש ברוך הוא רצה שנגיע אליו, ולכן הוא התחיל ראשון וירד אלינו. אבל המטרה היא שאנחנו נצא מהבית, שאנחנו נתעלה אליו.

כך גם בפנימיות התורה – ה' נותן סיוע מלמעלה, רשב"י מגלה את הנשמה של הנשמה, אבל מה עם החלק שלך? גם אתה צריך להשתוקק, להתפלל ולרצות. גם אתה צריך להתעלות. בל"ג בעומר מסתלקת ההסתרה ומתגלה אור, אבל זו רק ההתחלה. עכשיו התור שלנו.

נשמתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

מסכת שבת נח – עא

חמשת כלי המלחמה ביצר

לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בתרים ולא באלה ולא ברומח. רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים אינו אלא לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם לאתים (שבת סג, א)

בכמה מקומות בזהר (ח"א רמ, ב. ח"ג רמג, א) איתא דשעת צלותא היא שעת קרבא. והנה במלחמה שבעבודת התפלה יש חמשה כלי זיין.

בסייף

סייף הוא חרב, וקאי על פסוקי דזמרה, כי זמרה הוא מלשון "לזמר עריצים" – היינו לזמור ולהכרית את החוחים והקוצים המונעים ומעכבים את העליה בתפלה, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום בריבוי טרדות ובלבולים ובריבוי מחשבות זרות, והעבודה דפסוקי דזמרה היא ההתבוננות בעניין יהללו את שם הוי' כי הוא צוה ונבראו, שחיות העולם הוא על ידי שהקב"ה מחייהו בכל עת ורגע. וכמו"כ שחיות העולמות אינה אלא משמו שהוא הארה בלבד, ועוד. ועל ידי זה מסיר את הטרדות והבלבולים שמעניני העולם. ומהאי טעמא נקרא חרב, כי היא מכריתה את המונעים ומעכבים לעלות בעבודת ה'. ועל זה נאמר בפסוד"ז "רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם".

בקשת

קשת הוא שמונה עשרה, כדתרגם אונקלוס עה"פ "בחרבי ובקשתי" – בצלותי ובבעותי, שהוא עניין הבקשה, ורוב ברכות שמונה עשרה הם בקשות שהאדם שואל צרכיו בהם. והשייכות בין הבקשות לקשת, הוא דהנה מעלת הקשת על הסייף הוא שפועל גם למרחוק, והוא על ידי שמושכין את היֶתֶר (חבל הקשת), דכל מה שימשכו את היתר למטה יותר – יזרק החץ למרחוק יותר. ועוד מעלה יש בקשת על סייף שהוא הורג גם לשונא שאינו רואהו.

וכך הוא בעניין הבקשות דשמונה עשרה, שאז הרי הוא כעומד לפני המלך כעבדא קמיה מריה, היינו שמאיר אחדותו יתברך, ובדרגא זו צריכות להיות הבקשות על החסרון ברוחניות, היינו מה שאינו מאיר לו גילוי אלוקות בנפשו ובעולם. וזהו סדר הברכות, דתחילה מבקשים חנינת הדעת לידע ולהכיר את האמת אשר עיקר החסרון הוא החסרון הרוחני, וזהו הגורם את החסרון בגשמיות, כי אם היה מאיר גילוי אלוקות ממילא היה טוב גם בגשמיות. ואותה אנו מבקשים בשמונה עשרה שיהיה גילוי אלוקות, שזהו ברוך אתה הוי' שתהיה הברכה וההמשכה למטה, בבחי' גילוי.

ועל ידי בקשות אלו נעשה בחי' קשת להרוג את החיצונים, דהיינו הרע שבנפשו. וכל מה שמושך את הקשת יותר היינו שיתמרמר יותר על ריחוקו מה', יגיע יותר למרחוק גם הרע שבדקות שאינו רואהו ואינו מרגיש אותו כלל. דהנה קודם התפלה הרי דרך איש ישר בעיניו, ובפרט כשלמד תורה מעט ומקיים מצוות הרי הוא צדיק בעיני עצמו. אמנם כשהוא מגיע להעבודה דשמונה עשרה כנ"ל עומד הוא על האמת ומתחרט על מצבו הרע, ומבקש סלח לנו. ועל ידי הגילוי וריבוי האור הנמשך בשמו"ע הרי הוא מעביר גם את דקות הרע.

באלה

ומפרש בגמרא "מאי אלה – קולפא", והוא מקל שמכין ורודין בו. כי על הנפש הבהמית נאמר "הן בדברים לא יוסר עבד" ופירש הרלב"ג "מי שהוא עבד תאותו, לא יקנה מוסר בדברים, אבל יצטרך שיכוהו בשבט ובמה שידמה לו". דכדי להכניע את המדות רעות של הנפש הבהמית, צריך לרדותו במקל, שהוא עניין ההרגזה, וכמו שאמרו לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. וכמבואר בתניא פרק כט שירעים עליו בקול רעש ורוגז במחשבתו לומר לו אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול כו' עד מתי תסתיר כו', והרוגז הזה מכניעו ומשפילו, ואז הנה ההתבוננות של הנפש האלקית בתפלה פועלת גם על הנפש הבהמית שגם היא תבא לאהבת ה'.

ברומח

רומח הוא קריאת שמע, דרמח הוא רמ"ח תיבין דק"ש, כמ"ש בתיקוני זהר (בהקדמה יא, א) ע"פ ויקח רומח בידו, שע"י ההתבוננות באחדות הוי' בק"ש, מבטלים ומחרימים את הרע מכל וכל שנוטלים ממנו את החיות לגמרי.

[ויש הפרש בין אלה לרומח כי ברומח הוא נטילת החיות לגמרי משא"כ באלה הוא הכאה בלבד, כי במדות נפש הבהמית יש ב' בחי', הא' תאוות היתר וב' תאוות איסור. והבחי' הא' די להכותו בשבט ואלה, שע"ז נכנע ויכול אח"כ להתהפך לאלוקות ולהשתמש בהם בקדושה, אבל בחי' הב' צריכים להחרמה מכל וכל ע"י הרומח].

ותריס

תריס הוא המגן להגן מן החיצים שזורק עליו המנגד, ובעבודה בתפלה הוא לבישת הטלית ותפילין. דהנה בשעת התפלה אזי יש התגברות הנפש הבהמית לבלבלו מעבודתו להפילו ח"ו בתאוות והרהורים רעים, וכמ"ש בתניא פרק כח שבשעת ק"ש ותפלה הרי הם מתגברים יותר וכדרך הנלחמים זה עם זה שכאשר אחד מתגבר אזי השני מתאמץ להתגבר ג"כ בכל מאמצי כוחו. ולכן כשנפש האלקית מתאמצת ומתגברת להתפלל אזי גם הקליפה מתגברת כנגדה לבלבלה ולהפילה במחשבה זרה. ולכן לובשים אז טלית ותפילין שעי"ז נעשה לבושים לנפש להגן בעד החיצים שלא יגעו בו.

ומעתה יובן הטעם שאמרו שבשבת לא **יצא האיש בסייף** וכו', דהנה בעבודה דששת ימי החול, שעת צלותא היא שעת קרבא, להלחם עם הרע שבנפשו, אמנם בערב שבת עם חשיכה נפרד הרע מן הטוב וכמאמר וכל דינין מתעברין מינה ולית שולטנא וכו' ואיהי אתפרשת כו', ולכן בשבת אינו שייך עניין מלחמה הנ"ל, ולכן לא יצא האיש בחמשה כלי זיין כי בשבת אינו זמן המלחמה.

ורבי אליעזר אומר מכל מקום תכשיטין הן לו, והיינו שהבירורים דששת ימי החול הנה גם בשבת הם תכשיטין להתקשט בהן. דהתפלות דימי החול מתעלים בהתפלה דשבת, והוא קישוט לאדם שנצח בימי החול. וחכמים אומרים שאין זה תכשיטים, וראי' על זה שלעתיד ש"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" הרי כתיב וכתתו חרבותם לאתים, ואם היו תכשיט היו מתקשטים בהם לעתיד, אלא שאין זה תכשיט כלל ואדרבה, וטעם הדבר הוא לפי שכל המתאבק עם המנוול מתנוול ג"כ ולכן אין זה תכשיט כלל.

(על פי ד"ה ואני נתתי תש"ד, הללוי"ה שירו להוי' תשט"ז)

שתי תקופות בימות המשיח

וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלים לימות המשיח, אמר להן לפי שאינן צריכין... ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד גלויות בלבד... ואיכא דאמרי אמרו לו לר'

אליעזר בו' אמר להן אף לימות המשיח אינן בטלין, והיינו דשמואל (שבת סג, א)

מבואר מדברי הגמ' דחכמים ודאי ס"ל דבטלין לימות המשיח ומשום הכי אינם תכשיט, ודלא כשמואל. ורק ר"א לפי האיכא דאמרי ס"ל כשמואל.

ועל פי זה הקשה הלחם משנה (הלכות תשובה פ"ח ה"ז) בדעת הרמב"ם, שבהלכות תשובה (סוף פ"ט), ובהלכות מלכים (פי"ב) הביא דברי שמואל "אמרו חכמים אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד", ובהלכות שבת (פי"ט ה"א) פסק כדעת חכמים שאם יצא בסייף חייב חטאת, והרי חכמים לדברי הכל אינם סוברים כשמואל.

ויש ליישב ע"פ המבואר בתניא (אגרת הקודש סי' כו) בשם הזהר (ר"מ פ' נשא) שבגאולה העתידה יהיו ב' מדרגות, דלתלמידי חכמים ולישראל שאינם מערב רב - בהם כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ולא יצטרכו יותר לעסוק בעבודת הבירורים לברר הניצוצות מהקליפות ולהתיש כח הסטרא אחרא. אבל עמי הארץ וערב רב, מסטרייהו לית בין גלותא לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, ועבודתם גם אז תהיה להתיש כח הסט"א הדבוק בהם שלא תשלוט בהם להחטיאם.

וכמו שישנן ב' מדרגות אלו בנפש כנ"ל, כך יהיו ב' מדרגות אלו בזמן, שבהתחלת זמן הגאולה יצטרכו לחרב, וכמ"ש רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם, דאף שהמזמור שם מדבר בלעתיד לבא מ"מ הנה בתחילת זמן הגאולה יהי' צורך בכלי זיין לעשות נקמה בגויים, שיהיו עוד הגויים קודם שיתבררו לעבדו שכם אחד, וכן ב"הגוי אשר בקרבך" - שהוא הגוף ונפש הבהמית, ויצטרכו לחרב פיפיות בידם.

ואח"כ בשלימות הגאולה יהיה בכלל "וכתתו חרבותם לאתים" ו"לא ישא גוי אל גוי חרב" כי את רוח הטומאה אעביר מן הארץ ונתתי שלום בארץ ע"י מלך המשיח הנקרא שר שלום.

ולכן ס"ל לחכמים שהם בטלים, היינו בתקופה הב'. אמנם שמואל קאי בתקופה הראשונה.

(תורת מנחם חי"ז ע' 121, לקוטי שיחות חלק כ"ז ע' 191 ואילך)

עבדי ה' – או בני מלכים?!

כל ישראל בני מלכים הם (שבת סז, א)

לפעמים מצינו דנשמות ישראל נקראים בני מלכים, אבל לפעמים נקראים עבדים, וכמו שכתוב כי לי בני ישראל עבדים.

אלא העניין הוא דהנה יש ב' מדרגות בנשמה, דהנשמה המלובשת בגוף ונתפסת בענייני הגוף אין זה עצם הנשמה, כי עצם הנשמה אינה בגדר התלבשות ותפיסה כלל בענייני הגוף החומרי, אלא מופשטת היא ומושללת לגמרי מזה, ואינה בגדר החומרי כלל, ורק בחי' האחרונה שבנשמה היא המתלבשת בגוף.

והנה הארת הנשמה המלובשת בגוף היא בבחי' עבד, כי עבודתה הוא לברר ולזכך את הגוף ונפש הבהמית. וגם היא כמו העבד שעובד בעל כרחו שלא ברצונו, כמו כן במדרגה זו דנשמה הרצון לאלוקות אינו רצון טבעי, אלא בא בדרך כפיה והכרח.

אמנם במקור הנשמה ושורשה, שם היא בחי' בני מלכים, והיינו בחי' יחידה, שהיא "יחידה ליחדך" - דבוקה ומיוחדת במלך יחיד. ובחי' ומדרגה זו מאירה בפנימיות נקודת הלב אצל כאו"א מישראל, ומצד זה הוא קשור ומיוחד תמיד באלוקות.

(ע"פ המשך תער"ב ע' תשמט-תשנ)

נשמה שנשבית בין המחשבות זרות

כל השוכח עיקר שבת וכו' רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים (שבת סז, ב - סח, א)

העניין בזה בעבודת האדם הוא, דהנה עבודת התפלה היא בחי' שבת. דהנה בכל יום יש הארת שבת, והוא בשעת התפלה (דזהו קיום מצות זכור את יום השבת בכל יום מימות השבוע). דהנה ששת ימי המעשה הם ימי העבודה בעבודת הבירורים, ואחר כך בשבת הוא יום המנוחה, שמתעלים כל הדברים שנתבררו בששת ימי המעשה, ומתעורר על ידי זה בחי' תענוג למעלה, וזהו בחי' מנוחה.

וכמו כן הוא עניין התפלה - שבמשך כל היום הוא העסק והעבודה בענייני העולם, ובשעת התפלה עולים כל התורה ומעשים טובים שנעשו במשך היום.

והנה המניעה לעבודת התפלה היא ריבוי המחשבות זרות שטורדות את הדעת בחזקה, וזהו שאמרו כאן שנשבה בין הנכרים הם המחשבות זרות. וידוע כי המחשבות זרות אינן באות מאליהן וממילא, אלא הן בכוונה מכוונת מצד הקליפה, שמבלבלת את האדם ומפילה בו מחשבות זרות כדי שלא יוכל להתפלל, ולכן נמשלה המחשבה זרה לגוי רשע העומד לנגד האדם המתפלל ומדבר עמו כדי לבלבלו. ולפעמים האדם נשבה בין הנכרים שנשקע בהם כל כך עד שהוא בבחי' "השוכח עיקר שבת", שאינו שייך כלל לעניין ההתקשרות וההתדבקות לה' בתפלה.

וכאשר ישים האדם אל לבו שהוא במצב של "תינוק שנשבה", יתעורר לקחת את עצמו לעבודת ה' להתגבר על כל המפריעים במסירת נפש ולעבוד מתוך ריבוי חיות.

(ע"פ מגיד דבריו ליעקב סי' רלה, תניא פרק כ"ח, תורה אור פ' ויקהל, שיחת שושן פורים תשי"ד)

ששה ימים מכינים לשבת

היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד (שבת סט,ב)

העניין הוא, כי באמת הנה שבת מיקדשא וקיימא (ביצה יז, א) ואינה דומה לקדושת יו"ט דישראל אינון דקדשינהו לזמנים. וכן הוא ברוחניות - שהשבת היא מדרגה נעלית ביותר שא"א להמשיכה ע"י עבודה, ועל זה אמרו מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, שזהו רק בבחי' מתנה לבד, שאין זה מצד אתערותא דלתתא כי אם בבחי' אתערותא דלעילא מצד עצמו.

אך אעפ"כ זהו ג"כ ע"י הזדככות המקבל בששת ימי החול, וזהו שאמרו מונה ששה ומשמר יום אחד, כי אי אפשר להיות שבת בלי הקדמת ששת ימי החול. כי לולא הזיכוך הנה באמת נמשך האור, כי השבת הוא זמן ועת רצון למעלה, אבל הוא בבחי' מקיף לבד ואינו מאיר באדם בפנימיותו, וע"י שמזדכך וראוי לגילוי אור עליון - נמשך בו האור המקיף בבחי' פנימי. ועל ידי זה עבודת האדם בשבת היא במדרגה נעלית יותר בבחי' אהבה רבה.

(ע"פ ד"ה יהודה אתה תרס"ו, את שבתותי עטר"ת)

אלה כנגד אלה

דברים הדברים אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני (שבת ע, א)

דכריס משמע תרי, ה' לריטת חד הרי שלשה, לאה גימטריא ל"ו, הרי ל"ט (רש"י)

מה שנרמזו הל"ט מלאכות בתיבות "אלה הדברים", כי בתיבות אלו מתבטא התוכן הפנימי של הל"ט מלאכות, שהוא עניין עבודת הבירורים בששת ימי המעשה.

דהנה אי' בספרי הקבלה (מאורי אור מערכת א') שהסט"א נק' אלה, והיינו משום שהיא מוכנת ומזומנת, ולא כמו הקדושה שצריך טירחא אחריה, וכמו שכתוב בזהר (ח"ב קכח, א) דרוח מסאבא איהי אזדמן תדיר במגנא ובריקנייא כו', ורוח קודשא לאו הכי אלא באגרא שלים ובאשתדלותא רב ובאתדכיותא דגרמא כו'.

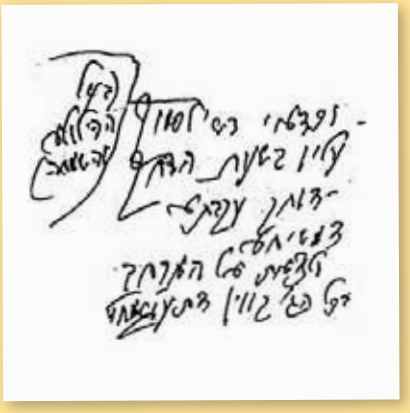
אמנם לנגד בחי' אלה דסטרא אחרא יש בצד הקדושה גם כן בחי' אלה, והוא מה שכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. ובחי' אלה דקדושה מברר ומתקן בחי' אלה דלעומת זה.

ועבודת הבירורים היא בכח התורה, שזהו מ"ש "אלה הדברים אשר צווה ה'", וכמ"ש ג"כ במתן תורה "וידבר אלקים את כל הדברים האלה". והנה התורה עצמה בשרשה היא חכמתו ושעשועיו של הקב"ה, אלא שירדה בהתגלות למטה כדי להיות עבודת הבירורים בכח התורה. והירידה היא בשש המדות, שהן מקור ששת ימי המעשה ובהם הן הל"ט מלאכות. ושש המדות כל אחת כלולה משש הרי ל"ו, גימטריא אלה, ובמדרגה זו נקראת התורה "אלה הדברים" והם המבררים ומתקנים בחי' אלה דלעומת זה.

(תורת חיים פ' ויקהל, המשך בשעה שהקדימו תער"ב ח"ב ע' א'פד-א'פה)

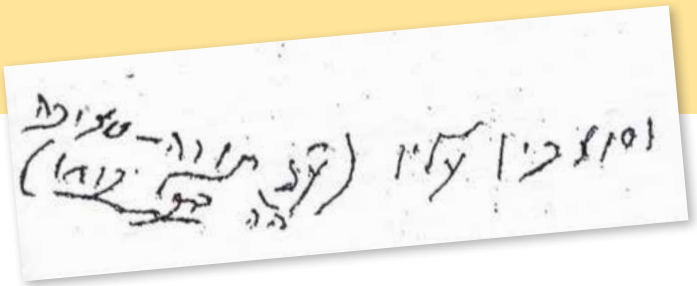
כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו

לפנינו שתי מענות קודש בנושא שבימים אלו מקבל אקטואליות מוחשית.
במענה הראשון כותב הרבי: **וכדאי הוא רבי שמעון (בעל ההילולא והשמחה) לסמוך עליו בשעת הדחק - דוחק עקבתא דמשיחא. ולצאת אל המרחב בכל הג' קווין דתורה עבודה וגמילות חסדים טובים.**

במענה נוסף בתשובה למכתב המצטט את דברי חז"ל האמורים, מוסיף הרבי בכתב יד קודשו: **"וסומכין עליו" (ע"פ תורה - סמיכה הרי היא בכל כוחו)**

(ממכתב ג' אלול, תשי"ד)

עיר מקלט

הרב נחמיה וילהלם, שליח הרבי בבנגקוק, תאילנד

מניין לקדיש

הפעם אני מעניק את רשות הדיבור לפנחס:

בטיולי הקודם הגעתי לעיר קנצ'נבורי, שנמצאת שעתיים מבנגקוק, בה נמצא הגשר על נהר קוואי. ליד הגשר יש בית קברות, שנקברו בו חיילים במלחמת העולם השנייה. שמעתי שקבורים שם גם חיילים יהודים, הלכתי לחפש ומצאתי שם כמה מצבות עם מגן דוד ושמות של יהודים חרוטים בעברית. צילמתי את כל הקברים היהודיים, ונסעתי הלאה.

כשבוע לאחר מכן, הגעתי לבורמה. נזכרתי שיום השנה של אבי ז"ל יחול מחר, שמעתי שיש בית כנסת בבורמה וחשבתי שאלך להתפלל ולהגיד קדיש. למחרת בבוקר הגעתי לבית הכנסת היפה, אך השומר הסביר לי שכבר לא גרים יהודים בבורמה ולכן בית הכנסת אינו פעיל. התאכזבתי והחלטתי להתפלל ביחידות בבית הכנסת. אני יושב ומתפלל ופתאום שומע מבחוץ דיבורים בעברית. מישהו פתח פתאום את דלת בית הכנסת, ומיד יצא וצעק "יש!"

לתדהמתי נכנסו קבוצה של מטיילים יהודים דתיים, שמנתה תשעה גברים ועוד כמה נשים. הם שמחו מאוד שיש עוד יהודי בבית הכנסת ושיהיה להם מניין. הם לא הבינו שהם הגיעו להשלים לי מניין לקדיש. התרגשתי מאוד. התפללנו יחד וזכיתי לומר קדיש על אבי. אחרי התפילה הם הזמינו אותי להצטרף אליהם לארוחה כשרה. ישבנו יחד ואכלנו, ולתומי סיפרתי להם על הקברים היהודיים בית הקברות בקנצ'נבורי. אחת הנשים קמה ואמרה: "אני אוצרת בבית התפוצות ואשמח מאוד לקבל את התמונות, לצרף למאגר שלנו". כמובן שהעברתי לה את התמונות בשמחה.

חזרתי לארץ ויום אחד אני מקבל טלפון מאותה גברת, היא שואלת: "אתה זוכר אותי? אולי תוכל להגיע עכשיו לבית התפוצות?". מכיוון שאני גר בתל אביב אמרתי לה: "אין בעיה, תוך רבע שעה אני שם". נכנסתי למשרד שלה, ואני רואה שם עוד אשה יושבת ובוכה. הגברת מספרת לי שהאישה הזו מחפשת את הקבר של אביה כבר עשרות שנים ללא הצלחה. היום היא הגיעה לבית התפוצות לחפש קצה חוט, ומסתבר לאור התמונות שלי, שאביה קבור בקנצ'נבורי.

אותה אשה רצתה לשלם לי, אך לא הסכמתי לקבל על כך תשלום. אז היא אמרה לי שלכל הפחות היא רוצה להעניק לי כרטיס לתאילנד, שאעלה שוב לקברו של אביה ואולי אוכל להגיד שם קדיש.

